

Marice Cumber (szerk.): *The book of homelessness*

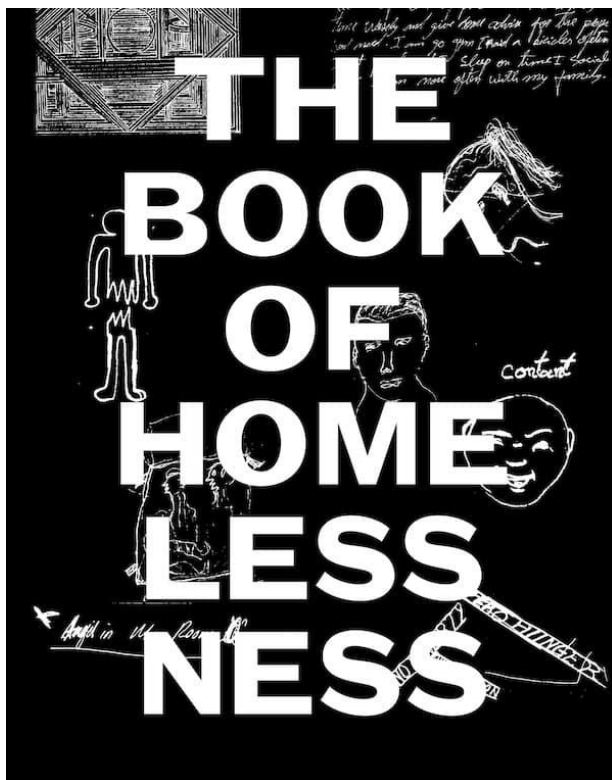
[*A hajléktalanság könyve*]

Accumulate, 2020, pp. 160. ISBN 978-1-9164121-4-9

NYERS SZILVIA

Nyers Szilvia: Pécsi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete, Közösségi és Szociális Tanulmányok Tanszék; nyers.szilvia@pte.hu

Szilvia Nyers: University of Pécs, Faculty of Humanities and Social Sciences, Institute of Social Relations, Department of Community and Social Studies; nyers.szilvia@pte.hu

A nemrég megjelent *The book of homelessness* című könyv a világ első grafikus novellája, amely nem hétköznapi módon irányítja a társadalom figyelmét a hajléktalanság fiatalok körében egyre fokozódó megjelenésére. A mű a londoni székhelyű Accumulate szervezet gondozásában született, amely a vizuális művészet eszköztárán keresztül komplex támogatást nyújt a problémában érintett fiataloknak. Jelmondata, hogy a hajléktalan emberek képessé és kompetenssé tétele a kreativitásuk kibontakoztatása révén lehetséges.¹ Workshopokat szerveznek fedél nélküli fiatalok számára, akik ezáltal kiléphetnek a megszokott mikrokörnyezetükből, fejleszthetik készségeiket és társas kapcsolatokat építhetnek. Az így létrejövő ún. gyenge kapcsolatok pedig az élethelyzetük radikális

megváltozását eredményezheti. A gyenge kapcsolatok erejéről Barabási Albert-László (2020) *Behálózva: A hálózatok új tudománya* című könyvében ír. Példaként, álláskeresés szempontjából nagyobb jelentőséggel bírnak, mint a szoros baráti kapcsolatok, mivel a barátok többnyire velünk azonos körökben, hálózatokban mozognak, ebből adódóan javarészt megegyező információkkal rendelkeznek. Gede Márton tartósan hajléktalanként éli az életét, aki szintén erről számolt be a vele készített interjúban: a hajléktalanok az újonnan érkező tagokat informálják, egy-egy hasznos információ pedig az utcán életmentő lehet (Nyers, 2020).

¹ Forrás: <https://accumulate.org.uk/>

Az Accumulate szervezete, a Budapest Bike Maffiához² hasonlóan, egy alternatív segítségnyújtási formát preferál. Fejlesztik a fiatalok önértékelését, énképét, ezzel párhuzamosan a jóllétüket. A programban résztvevők alkotásaiból kiállítást szerveznek, amelynek köszönhetően profitot termelnek, valamint ösztöndíjprogramjuk révén hozzájárulnak a fiatalok művészeti irányú továbbtanulásához. Ami korábban elérhetetlen álomnak tűnt csupán a csellengők számára – mint a felsőoktatásban való részvétel -, az a Ravensbourne University-n realitássá válik. A mű megfordítja azt a jól működő sémát, amely szerint a problémában nem érintett személy ír a társadalom periferiáján élő, sztereotípiákkal sújtott, fedél nélküli rétegről: a könyv szerzői hajléktalan fiatalok, akiknek történetei nyersek és őszinték, ugyanakkor érzelmmel teliek. Az alkotásaikban (különböző technikával készült rajzok, festmények, montázsok, versek, élettörténetek és képregény-illusztrációk) megelevenedik a fájdalom, az abúzus, a visszautasítás és az elhibázott emberi kapcsolatok láncolata. Egyfajta szembenézés mindez a múlttal – a traumák artikulálása lehetőséget teremt a megküzdésre és a sikeres kilépésre egy-egy determináló élethelyzetből. A tizenegy szerző derűs portréjával zárul a könyv, így vezetve végig az olvasót azon az intraperszonális folyamaton, amelyen az áldozatok keresztülmentek. A történeteik hozzáférést biztosítanak saját belső világukhoz, annak megértéséhez, az antipatikus, sztereotip véleményalkotás és ítélkezés lerombolásához. Azonban a projekt sikere nem csak a társadalomba való visszailleszkedés mértékében érhető tetten, hanem a portrékon keresztül is visszatükröződik. A fénykép általában a múlt egyértelmű dokumentációjaként szolgál, először fel kell tární, majd értelmezni a „beleíródott” információkat (Kaschuba, 2004:190). Ez esetben a mosolygó arcok a korábban elbeszélte élethelyzetekből való kilépés egyértelmű jeleiként értelmezhetőek.

Az összes történet egyedi, mégis olyan eseményeket mutat be, amelyek leképezik a mindennapi krízisszituációkat egy társadalmon belül. A könyv a szélesebb társadalmi kontextusba ágyazott nézőpont helyett, induktív módon, az individuumra fókuszál. Olyan egyéni problémákat ábrázol, mint a diszfunkcionális és abuzív családok, szerhasználat, migráció, politikai és etnikai üldözés, homoszexualitás, az emberi kínzás és kizsákmányolás legkülönbözőbb formái. Példaként, Samantha Morton színésznő kálváriája 7 évesen kezdődött, amikor kiemelték a családjából, és egy gyerekkórházba került, ahol találkozott szexuális és fizikai abúzussal, majd jött az utca. Így hamar szükségessé vált számára a legalapvetőbb túlélési stratégiák elsajátítása. Mindeközben írt és rajzolt, papírra vetett mindent. Akkor még nem tudatosult benne, hogy ez is egy technika, amely hozzájárul traumáinak feldolgozásához. Szinte mindegyik történetben megjelenik a *talking saved me* motívuma. Bárki képes az önkifejezésre, még akkor is, ha eszköztelennek vagy némának tűnik. A mű többek között azzal a céllal jött létre, hogy ezt az alapvetést népszerűsítse, hiszen sosem tudható, ki lesz az, akiben elindít majd valamit egy élettörténet.

Összegezve, hatalmas bátorságról tesz tanúbizonyságot az alkotók részéről a múlt felvállalása, ugyanakkor katartikus élményt nyújt az olvasók számára, hogy belülről, az érintettek elbeszéléseiből érthetjük meg azokat a viszonyrendszereket és társadalmi problémákat, amelyek elől mindannyian menekültek. Ebben a közegben még az utca, vagy a szívességi lakáshasználat, esetleg a *couchsurfing* is biztonságosabbnak bizonyul. A szervezet és az alkotók hitvallása egyben, hogy a problémák kezelése azok keletkezésének dokumentálása nélkül megvalósíthatatlan. Küldetésük, hogy minél többen megszólalhassanak, ezáltal

---

² A társadalmi szolidaritást preferáló szervezet, amely ételadományok gyűjtésével, elkészítésével és kiosztásával foglalkozik. Kezdetben kerékpáron juttatták el adományait az utcán és a szociális ellátás kerete között élő hajléktalan embereknek. Forrás: <https://bikemaffia.com/bemutakozas/kik-vagyunk/>

hozzájárulva a fiatal hajléktalanokról alkotott kép átalakításához, valamint olyan egyszerű prekonceptciók és analógiák lebontásához, mint például az, hogy a függő magatartás eredményezi a fedél nélküli létformát – holott e folyamat kétirányú lehet, és a könyvben közzétett beszámolókból sokkal inkább a másik irány érvényesül.

A könyv szereplői, akik részt vettek az Accumulate projektjében, nem csak traumáikat, de szép emlékeiket, mint egyfajta belső erőforrásaikat is elbeszélik. Végigjárják azt az utat, amely az áldozati szerepből a túlélőkébe pozicionálja őket. Tehát a szemléletváltás nem csak ösztársadalmi, de az egyének szintjén is megjelenik, így a változás katalizátorává avanszálódik. A mű kétségkívül önreflexióra sarkalhatja az olvasót, és katartikus élményt nyújthat számára.

Irodalom

Barabási, A-L. (2020). *Behálózva: A hálózatok új tudománya*. Libri.

Kaschuba, W. (2004). *Bevezetés az európai etnológiába*. Csokonai Kiadó.

Nyers, Sz. (2020). Interjú Gede Mártonnal, a Fedél Nélkül szerzőjével és terjesztőjével, valamint A Város Mindenkié Munkacsoport aktivistájával. *Szociális Szemle*, 13(2), 51–62.